

นครร้อยปี นครเขื่อนขันธ์

เมืองใหม่มาอยู่ได้	ในเมืองใหม่
พอเสร็จบริบูรณ์	พร้อมพร้อม
วัดวาอารามเรือง	ราชแต่ง แล้วเส
คูเขื่อนกำแพงป้อม	ปักสรรมฯ

สมัยรัชกาลที่ ๒ ท่านกวีเอกนามว่า พระยาตรัง ได้แต่งโคลงฉันเฉลิมพระเกียรติบรรยายสภาพเมืองที่เพิ่งก่อสร้างแล้วเสร็จ มีการขุดคูกำแพงอย่างแข็งแรง พร้อมด้วยวัดวาอารามอันถือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจชาวเมือง ที่จะเริ่มต้นเข้ามาอยู่อาศัย เมืองใหม่นี้รัชกาลที่ ๑ ได้มีพระราชดำริ ให้ก่อตั้งเพื่อพัฒนาให้เป็นเมืองหน้าด่านชายทะเล โดยตัดพื้นที่เมืองสมุทรปราการบางส่วน กับแขวงกรุงเทพมหานครอีกบางส่วน (อำเภอพระโขนง) รวมเข้ากันแล้วสร้างป้อมปราการ และกำแพง แต่การก่อสร้างแล้วเสร็จปี พ.ศ. ๒๓๕๘ ตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชทานนามเมืองใหม่ว่า เมืองนครเขื่อนขันธ์

กำแพงบูรแบ่งเมือง	สองฟาก
ดูบฝิ่นชนดินลม	ทูปฝิ่น
เมืองสบู่มียาก	สักหยาด
ล้วนมันบิมีสิ้น	เล่ห์แหลงฯ

เมืองนครเขื่อนขันธ์ถูกแบ่งพื้นที่ออกเป็นสองฝั่งแม่เจ้าพระยา มีการก่อสร้างกำแพงตั้งปืนใหญ่ขึ้นรายทั้งรายทั้งสองฟาก เรียงปากกระบอกหันออกสู่ปากแม่น้ำเจ้าพระยา พระยาตรังได้บรรยายข้อความน่าสนใจตอนหนึ่งว่า “ดูบฝิ่นชนดินลม ทูปฝิ่น” นั้นก็หมายความว่า แรงงานที่ทำการปราบฝิ่นมณฑล เพื่อก่อสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์นั้น มาจากแรงงานของพวกทูปฝิ่น ซึ่งในสมัยนั้น ก็คือ ชาวจีน นั่นเอง ชาวจีนเหล่านี้เป็นจีนอพยพหนีภัยสงครามภายในประเทศ และทิ้งบ้านทิ้งเมืองเพื่อเข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่า ซึ่งมีอยู่จำนวนมากเมื่อเสร็จงานแล้ว จึงถือโอกาสมีครอบครัวตั้งรกรากอยู่ในตลาดเมืองนครเขื่อนขันธ์จนทุกวันนี้

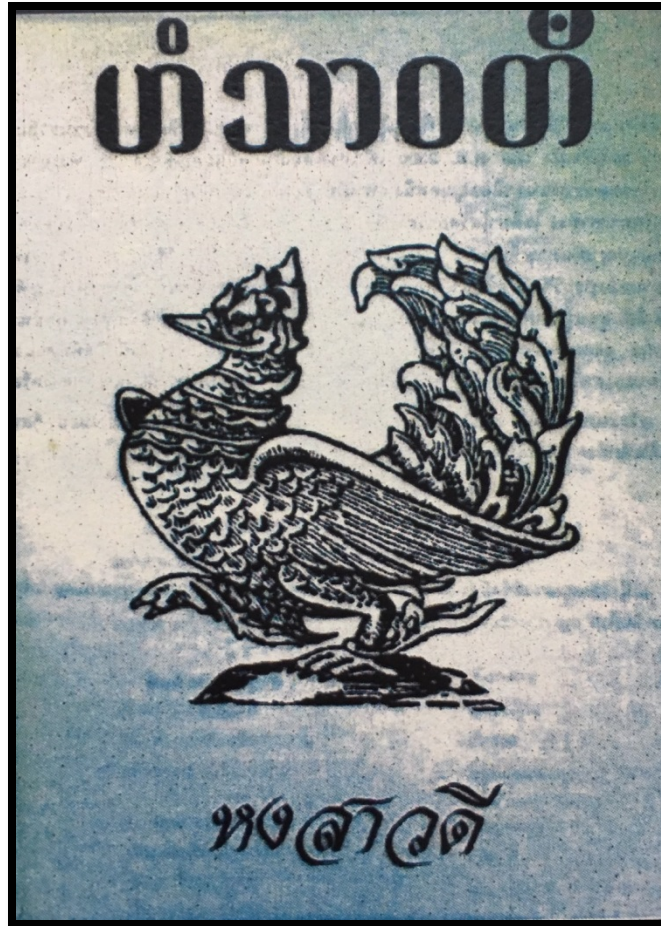
หาญมอญเปรี๊ยะปราบหัว	ซีกโหม
พระยามหาโยธา	กลั่นเกล้า
พาพวกพยุหโจม	จับศึก
บัคลุบ่กลาศเกล้า	คลาศมือฯ

หากจะกล่าวถึงผู้ทำหน้าที่ป้องกันด่านทางทะเลที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ ก็ต้องกล่าวถึงท่านพระยาแจ้ง ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานเป็น พระยามหาโยธา ซึ่งตามประวัติเดิมนั้น พระยาแจ้งเป็นเจ้าของเมืองตรัง แห่งประเทศพม่า เป็นนายทหารเชื้อสายมอญที่นำทัพช่วยเหลือกองทัพพม่า ตั้งแต่ช่วงพม่ายกทัพใหญ่เตรียมเข้าตีเมืองธนบุรี แต่ด้วยเหตุที่มีทหารมอญบางส่วนไม่เต็มใจที่จะอยู่ภายใต้ความกดขี่ของพม่า จึงเกิดเหตุทหารพม่าจับครอบครัวมอญเป็นประกัน ทำให้ทหารมอญที่อยู่ทางแนวหน้า ยกทัพกลับมาพม่า ทหารพม่าตายเสียเกือบหมด การชนะพม่าในครั้งนั้น ทำให้เกิดการรวมตัวของชาวมอญยกทัพขึ้นตีเมืองพม่าจนเกือบจะได้ครอบครองประเทศพม่าอยู่แล้ว หากไม่มีเหตุนายทหารมอญบางกลุ่มหักหลัง กองทหารของพระยาแจ้งจึงค่อยๆ พ่ายแพ้ จนต้องหนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิ์สมภารในประเทศไทย

พระยามหาโยธา (เจ่ง) และ พระยามหาโยธา (ทอระะ) พ่อกับลูก

เป็นที่ทราบกันดีในหมู่ชาวไทยว่า ท่านพระยาเจ่ง มีความเชี่ยวชาญทางการศึกและหยั่งรู้ กลยุทธ์การรบของพม่าเป็นอย่างดี เมื่อมารับราชการในเมืองไทย พระยาเจ่งจึงได้รับความไว้วางพระราชหฤทัย ในด้านการป้องกันประเทศอยู่หลายครั้ง ความดีความชอบเหล่านี้ ท่านจึงได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระยามหาโยธา จนเมื่อมีการก่อสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์ ครอบครัวยุคของท่านพระยาเจ่ง จึงได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้นำเข้ามาตั้งถิ่นฐานชาวมอญ และเป็นผู้ปกครองเมืองนครเขื่อนขันธ์ ชาวเมืองนครเขื่อนขันธ์จึงมีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่แตกต่างชาวเมืองอื่นๆ จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๖ รัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานนามสกุลแต่ลูกหลานในครอบครัวพระยาเจ่งว่า คชเสนี ด้วยเหตุที่ชื่อผู้นำในตระกูล คือ คำว่า เจ่ง แปลกเป็นภาษาไทยว่า ช้าง ซึ่งก็ตรงกับคำว่า คช นั่นเอง ส่วนคำว่า เสนี เป็นนามสำหรับเชื้อสายผู้มีอาชีพเป็น นายทหาร

สัญลักษณ์ความเป็นมอญ

ข้อมูลประวัติศาสตร์ เมื่อ ๑๐๐๐ ปีที่ผ่านมา มีเมืองหน้าด่านทางทะเลแห่งแรกของไทย ที่ตั้งอยู่ตรงปากแม่น้ำเจ้าพระยา มีหน้าที่ในการส่งข่าวการเคลื่อนกำลังของข้าศึกที่จะเข้ามาทางทะเล เมืองนี้มีชื่อว่า เมืองพระประแดง แต่เมืองพระประแดงได้หมดความสำคัญ และสูญสิ้นไปตั้งแต่สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา เมื่อถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๘ คราวเมื่อเมืองนครเขื่อนขันธ์ดำรงอยู่ได้ ๑๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นความสำคัญของชื่อเมืองเดิมแต่โบราณ คือ เมืองพระประแดง ที่ไม่ควรจะปล่อยให้สูญไป ทรงดำริว่า “เมืองนครเขื่อนขันธ์ แม้จะไม่ได้สร้างบนพื้นที่เดิมของเมืองพระประแดง แต่ก็อยู่ในเขตใกล้เคียงกัน และยังมี ความสำคัญดั่งเช่น เมืองพระประแดงเดิม”

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อ เมืองนครเขื่อนขันธ์ เป็นจังหวัดพระประแดง มาในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงมีความต้องการประหยัดการใช้จ่ายเงินแผ่นดินจึงโปรดเกล้าฯ ให้ยุบจังหวัดพระประแดงลงกลายเป็นอำเภอแล้วให้อำเภอพระประแดงไปขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนชื่อเมืองนครเขื่อนขันธ์ได้ค่อยๆ ถูกลืมทีละน้อย ปี ๒๕๕๘ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ พร้อมองค์กรส่วนท้องถิ่นเมืองพระประแดง ได้ร่วมกันจัดงานรำลึกถึงเมืองนครเขื่อนขันธ์ อายุครบ ๒๐๐ ปีอย่างยิ่งใหญ่นับเป็นเมืองเอกแห่งหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ ที่มีเจ้าเมือง มีปลัดเมือง มีป้อมปราการ ดำรงชื่อเมืองอย่างเป็นทางการอยู่ได้ ๑๐๐ รัชสมัยพอดี